

STERCULIA COLORATA.

De jongste Septembervakantie schonk me gelegenheid enige genotvolle dagen door te brengen in 't vriendelijke Buitenzorg, waar de heerlijk koele nachten en morgens me voor een poosje verademing schonken voor de drukkende hitte te Batavia. Toch was me dit maar bijzaak. 't Eigenlike doel van mijn uitstapje was de „Plantentuin”, de roem van onze Oost, dat heerlike onvolprezen studieveld voor allen, die enig belang stellen in het rijke, tropiese plantenleven met zijn duizenden vormen, de eene al merkwaardiger dan de andere, doch alle schoon, ook de eenvoudigste.

's Morgens vroeg op, vlug ontbeten en dan de tuin in, door de prachtige lanen en langs de keurig onderhouden voetpaden, die in zo talrijke menigte de luthof doorkruisen, dat iedere plantengroep gemakkelijk bereikbaar is en men slechts op enkele plaatsen genoodzaakt is het heldergroene grasveld te betreden om een fraaie plant, een bloem, die de aandacht trekken, van naderbij te bekijken. Heeft men dan nog, als ik, het geluk een gids te mogen volgen, die aan een volkomen bekendheid met de plattegrond een nog volmaakter kennis paart van de overstelpende menigte plantenfamilieën en soorten in de tuin bijeengebracht, dan wordt zo'n wandeling een genot, dat de uren tot minuten maakt, en 't u alleen doet betreuren, dat de Indiese dag maar twaalf uren telt. Zelfs 't felle middagzonnetje is niet in staat ons enthousiasme af te matten; bovendien tal van banken noden tot rusten, en anders, 't zachte tapijt onder schaduwrijke woudreuzen vormt een koningsbed, wanneer de benen niet langer in staat blijken gelijke tred te houden met de onvermoeibare lust tot meer zien, tot telkens opnieuw bewonderen.

Doch op 't frisgroene overtrek van 't perk, dat we ons tot tijdelijke rustbank hebben uitgezocht, vallen ons talrijke, halfverwelkte, oranjegele kelkjes in 't oog en onwillekeurig de blik omhoogslaande, rijst vlak in onze nabijheid een slanke boom met asgrijze schors en ordeloos geplaatste takken, die zo goed als geen enkel blad, doch dichte trossen fraaie oranjegele bloemen dragen.

Zonder hulp zullen we echter geen tak met bloesems kunnen bemachtigen.

Toevallig zijn echter in onze nabijheid enige tot de tuin behorende „bruine broeders” aan het werk. Een van hen wordt aangeroepen en snelt met de spoed, Indiese tuinjongens eigen, naderbij. Na een kort maar pittig gesprek besluit Sidin aan ons verzoek te voldoen en spoedt zich met dezelfde tuinjongenssnelheid heen om een ladder te halen. Ons geduld wordt gelukkig niet op een al te lange proef gesteld — de loods is trouwens vlak bij — en weldra kunnen we nu op ons gemak het voorwerp onzer belangstelling wat nader bekijken.

Nu we de levende bloemen in de hand hebben, valt het dadelik op, dat de zwak gebogen kelk aan de bolle zijde

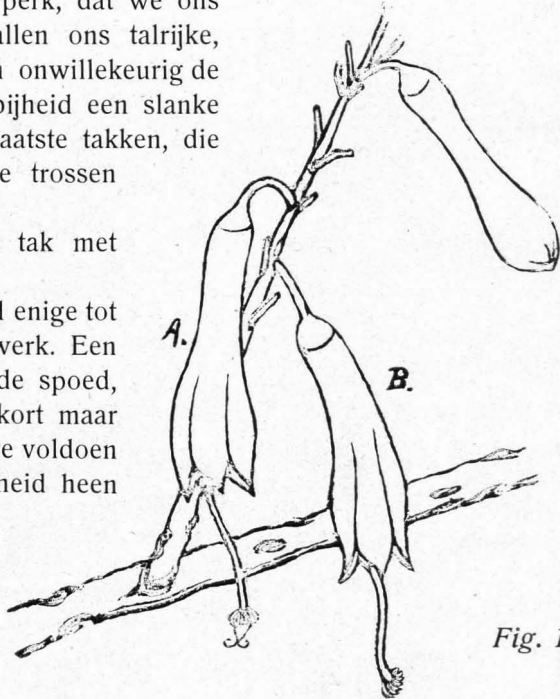

Fig. 1.

A. Vrouwelike bloem	v.	} Nat. grootte.
B. Mannelike id.	v.	

donkerder getint is dan aan de holle kant. De kleur ligt er zo dik op, dat de bloem als met fluweel overtrokken schijnt.

De vorm der sierlike bloesems is hoogst eenvoudig: één enkele, trompetvormige buis, het smalle gedeelte langzaam naar de mond verbredend en eindigend in vijf, zwak uitstaande slippen — dus een vergroeidbladig bloemdek. De donkerrode stijl (of wat we op 't eerste gezicht daarvoor houden) steekt tamelik ver naar buiten en draagt bij sommige bloemen een kransje van gele, dicht opeenzittende helmknoppen, die samen een soort van knotsje vormen. Bij andere vinden we een dergelijk, doch smaller kransje, bekroond door een eikelvormig lichaampje, aan de spits in twee omgebogen slipjes eindigend. Wat we al dadelik vermoeden, blijkt juist, de bloemen der *Sterculia colorata* zijn éénslachtig, doch éénhuizig (Zie fig. 1). Verwijderen we voorzichtig de helmknopjes eener mannelike bloem, dan ontwaren we een steriel stampertje; bij de vrouwelike bloem hebben de helmknopjes geen stuifmeel. Overgangsvormen — stuifmeelbloemen met vruchtbare stampers of stamperbloemen met vruchtbare meeldraden — treft men nooit aan. We snijden een vrouwelike bloem in de lengte door, doch zoeken tevergeefs onder in de kelk naar een vruchtbeginsel; er is geen spoor van te ontdekken. Wel vinden we dicht bij de kegelvormige bodem, langs de zijde van 't bloemdek, een vrij

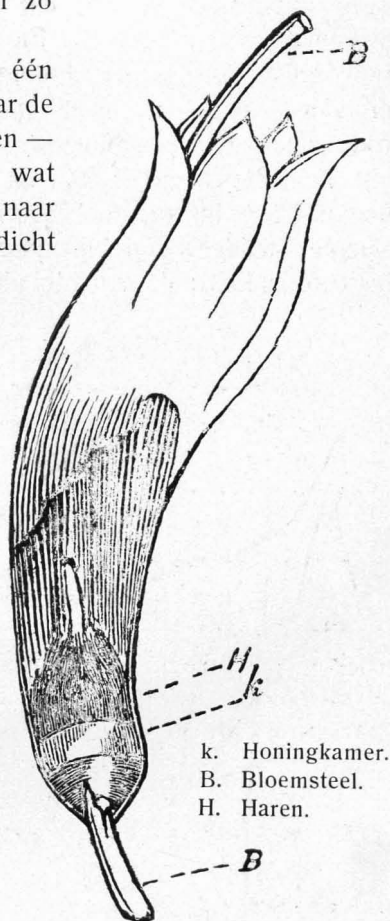

fig. 2.

brede, tamelik diepe groef, met honing gevuld en op de bovenrand dier groef een aantal fijne, met de toppen naar elkaar toegebogen, haren (Fig. 2). Die haren sluiten blijkbaar de honingkamer voor onwelkome gasten, zoals mieren en andere kleine insecten, af. Alleen vlinders kunnen met hun lange, fijne roltong, dwars door de beschuttende harenhaag heen, 't zoete vocht bereiken. Van de talrijke mieren, waarmee tak en bloesems bedekt zijn, wordt er geen enkele in de honingkamer aangetroffen.

Maar waar moeten we nu 't vruchtbeginsel zoeken?

Nu we onze bebloesemde en op 't eerste gezicht bladerloze tak nog eens goed bekijken, bemerken we toch nog enkele heel lichtgele blaadjes, en — bij wat nauwkeuriger

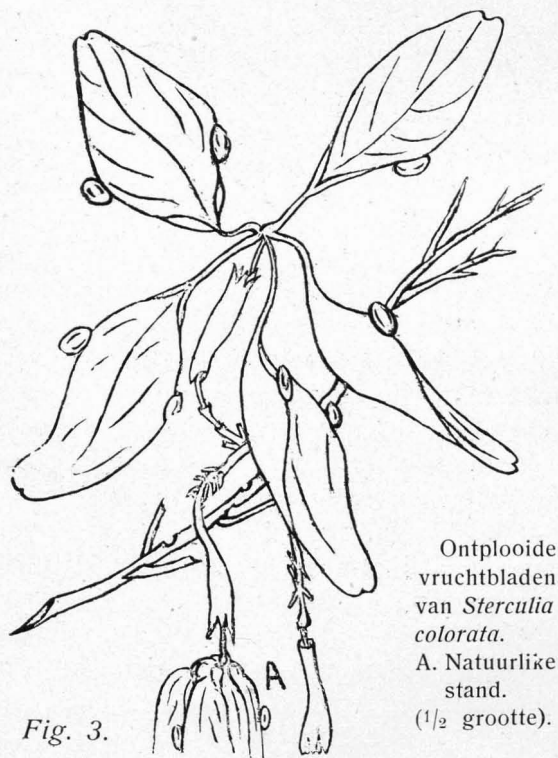

Fig. 3.

beschouwing — zien we, dat ze zijn ingeplant op de top van een der uit de bloemen stekende rode stampers. En zonderling, enkele dier blaadjes dragen op hun rand twee bolvormige lichaampjes, andere hebben er slechts één. 't Lijken wel zaden. En 't bloemdek eronder hangt los om de rode stamper heen. — Nu gaat ons plotseling een licht op. De rode stamper is de bloemsteel, die in de lengte door 't bloemdek heen loopt (Fig. 3); de vijf lichtgele blaadjes zijn de vruchtbladen, die op hun rand de zaden dragen. 't Vruchtbeginsel zat dus op de top van de uit de bloem stekende rode stengel, die we straks voor de stamper hielden. Wat bij andere bloemen voor ieders oog verborgen plaats grijpt, gebeurt hier in 't volle licht; de vruchtbladen ontplooiën zich, nog voor de zaden tot rijpheid zijn gekomen.

Een prachtig voorbeeld om aan te tonen, dat ook het vruchtbeginsel uit bladeren bestaat.

Nu willen we toch ook nog wel even de bladeren van deze merkwaardige boom eens zien, en

spoedig hebben we, door onze gids geleid, een jong exemplaar gevonden, dat vol in 't blad staat, doch geen bloemen draagt. Ditmaal kunnen we ons

zelf gemakkelijk aan een takje helpen en ook dit geeft weer iets bizonders te zien. De bladeren hebben n. l. niet alle dezelfde vorm. 't Verschil in uiterlik is zo groot, dat we de blaren voor die van verschillende bomen zouden houden, als ze niet alle aan dezelfde tak stonden. Sommige bladeren hebben een rand, uit drie vrij grote lobben bestaande (Fig. 4), andere een gawe rand, die hoogstens een weinig gegolfd is (Fig. 5). De jonge, pas uitgelopen twijgen dragen de handlobbige, de oudere takken de gaafrandige blaren. Ook dragen oudere bomen grotendeels gaafrandige

blaren, terwijl de jonge meest handlobbige bezitten.

De *Sterculia colorata*, die om z'n sierlike bouw en fraaie bloesems

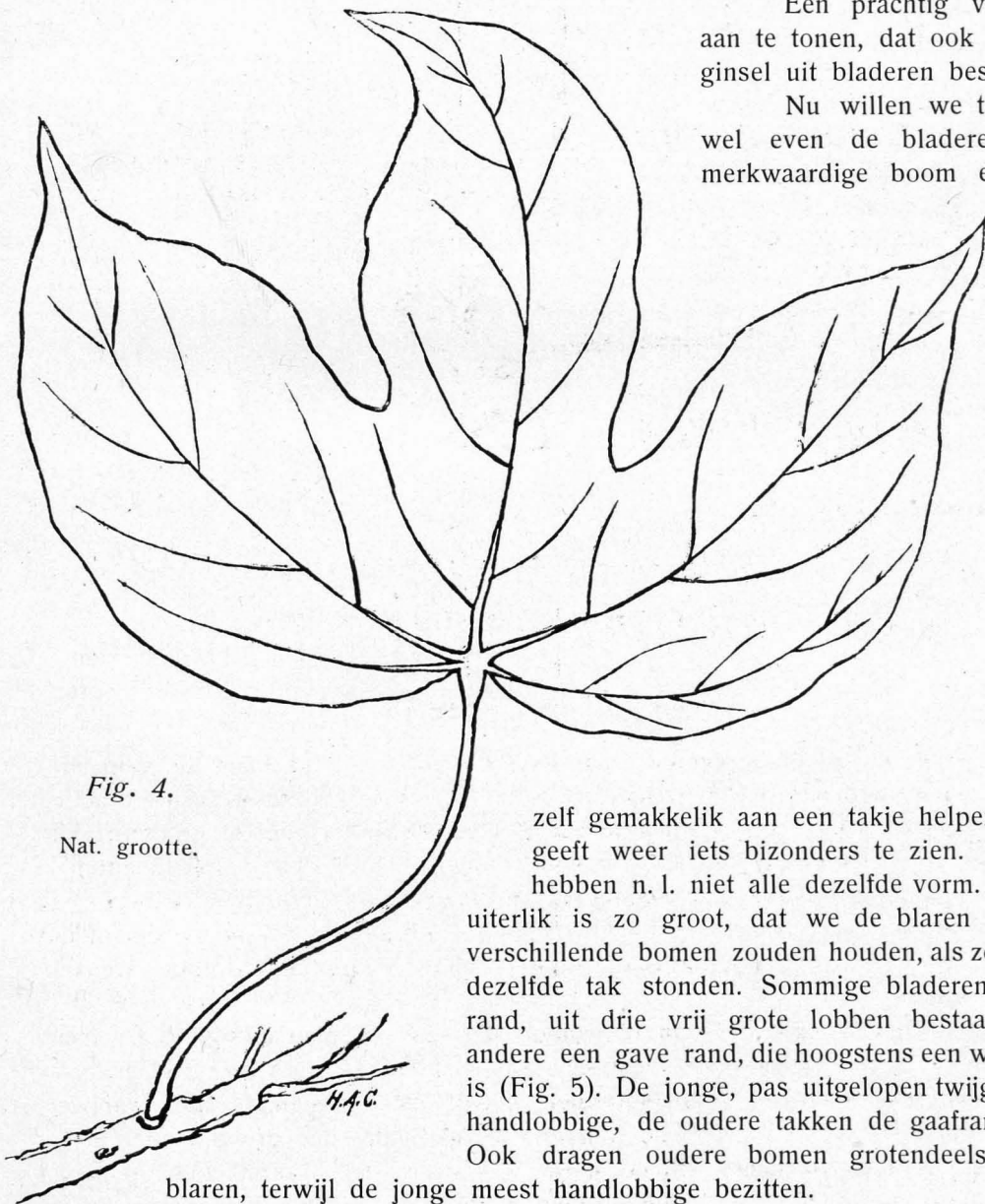

Fig. 4.

Nat. grootte.

nat:grootte fig. 5

H. A. C.

Weltevreden, October 1911.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

PLANTAARDIG PAARDEHAAR.

Bij de excursie van 3 September naar Depok werd in sterke mate de aandacht getrokken door dunne, tamelijk sterke, eenigszins maar toch weinig vertakte zwarte draden, die op het eerste gezicht zeer veel op paardehaar geleken en in kleinere of grotere vlokken op de bladeren en takken van de heesters voorkwamen. Deze zwarte draden zitten door middel van kleine hechtschijfjes op de bladeren en stengels van allerlei planten vastgegroeid.

Met het bloote oog was het niet uit te maken of wij met een zwam, met een of andere phanerogame woekerplant of misschien met een zeer kleine epiphytisch levende varenachtige plant te doen hadden.

Bij microscopisch onderzoek bleek onmiddellijk dat dit plantaardige paardehaar uit dicht dooreengevlochten zwamdraden bestond. Blijkbaar hebben wij hier met een zoogenaamde *Rhizomorpha* te doen. Rhizomorphen noemt men dergelijke, uit zwamweefsel bestaande strengen of vezelbundels, die zich gewoonlijk onder den grond, onder den bast van afgestorven boomen of langs rottend hout ontwikkelen en waaruit zich op bepaalde tijden de grootere of kleinere, als paddestoelen welbekende vruchtlichamen van de zwam ontwikkelen.